

ינואר 2015

האגודה הישראלית ללימודי יפן - עלון מס' 9

החורף הגיע ליפן מוקדם מהצפוי וארץ השמש העולה מקבלת את שנת הכבשה בשכבת שלג דקה המכסה אותה כמרבד לבן.

未

2015 - שנת הכבשה

את העלון הראשון לשנה החדשה נפתח עם איגרת מאת יו"ר האגודה הישראלית ללימודי יפן, דר' ניסים אוטמזגין. נמשיך עם כתבה של פרופ' אהוד הררי מהאוניברסיטה העברית על הבחירות שהתקיימו ביפן לפני מספר שבועות, ונחתום עם מידע על הרצאות ואירועים שיתקיימו בחודש הקרוב.

שנה שלמה חלפה מאז השקתו של העלון של איל"י ואנו רוצים להודות לכל מי שתרום וסייע בהכנתו ומקווים שגם בשנה הקרובה תמשיכו לשלוח לנו מידע על אירועים, כתבות וראיונות בנושא יפן כדי שגם ב-2015 נוכל להביא לכן/ם עלון פורה ומעניין.

בברכת שנה אזרחית טובה,

צוות IAJS NEWS

iajsnews@gmail.com

איגרת לשנה החדשה

ניסים אוטמזגין, יו"ר האגודה הישראלית ללימודי יפן

בשם חברי הוועד המנהל של האגודה הישראלית ללימודי יפן (איל"י), אני רוצה לברך את קהילת אוהבי יפן בישראל בשנה אזרחית טובה ומוצלחת. אני מקווה שגם השנה נוכל לקרב יותר בין שתי הקצוות של היבשת האסייתית דרך ארגון של אירועים אקדמיים ותרבותיים מגוונים ואני קורא לכם/ן לקחת חלק בפעילויות.

בהזדמנות זו, אני רוצה להודות לעורכת העלון סמדר קטן, תלמידה באוניברסיטת טוקיו, שמקדישה מזמנה וממרצה לאיסוף הכתבות והידיעות מדי חודש. כמו כל בעלי התפקידים באיל"י, סמדר עושה את מלאכתה בהתנדבות מלאה.

הבחירות ביפן: על "היטהרות" ו"תחיית המתים"

פרופ' אהוד הררי, האוניברסיטה העברית

רבות פורסם על הבחירות האחרונות לבית התחתון ביפן. בהקשר הישראלי צוין, בין היתר, הדימיון ב"מניע האישי" של ראשי הממשלה בתזמון "הפתע", "חסר הטעם", של הבחירות. לכך אפשר להוסיף את העובדה, שבין כל המדינות הדמוקרטיות בעולם, ביפן ובישראל (וביוון) בחירות נערכות בתכיפות הגבוהה ביותר.

גם הופיעו פרשנויות לרוב על המשמעות, או העדר המשמעות, של עצם עריכת בחירות הפתע ביפן, של נושאי המחלוקת במערכת הבחירות ושל הניצחון "הסוחף" של מפלגות השלטון ובמיוחד של ראש הממשלה שינזו אבה, נשיא המפלגה הליברלית דמוקרטית.

אולם, עד כה נעלמו מעיני אמצעי התקשורת, בעולם ובישראל, מספר פכים, אמנם קטנים יחסית, אך השופכים אור על היבטים מעניינים של בחירות ביפן, בפרט, ושל החברה והפוליטיקה ביפן, בכלל. נתייחס לשניים מהם: "היטהרות" ו"תחיית המתים".

"היטהרות"

לפני כחודש (19 באוקטובר) נפגעה יוקרתו של ראש הממשלה אבה כאשר שתי שרות בממשלתו אולצו להתפטר בבושת פנים. זאת לאור גילויים של אי סדרים פיננסיים הגובלים בשוחד, שנעשו ע"י עוזריהן. אחת מהן, אובוצ'י יוקו, היא בתו של ראש ממשלה לשעבר, שזכתה לכינוי "הפוסטר של המפלגה הליברלית-דמוקרטית", ושרבים בפוליטיקה ובאמצעי התקשורת נבאו לה עתיד מזהיר. חלקם אף התנבאו, שביום מן הימים היא תהיה האישה הראשונה על כס ראש הממשלה ביפן. בישראל הייתה מכונה "הנסיכה".

מאטושימה (ימין) ואובוצ'י - שתי השרות שהתפטרו ו"טוהרו".

שתי השרות לשעבר רצו בבחירות האחרונות, כל אחת באזור בחירות אחר, כמועמדות מפלגת השלטון. שתיהן גברו על יריביהן ממפלגות אחרות בפער קולות גדול ונבחרו מחדש!

ביפן, חוק המימון הפוליטי מבחין בין שתי תקופות: תקופת מערכת הבחירות ושאר ימות השנה. בתקופת מערכת בחירות, אשר רשמית מוגבלת לשנים עשר יום בלבד, כללי ההתנהגות הרבה יותר נוקשים והעונשים על הפרתם כבדים יותר. בתקופת מערכת בחירות, אם מישהו הפועל מטעמו של המועמד עובר עבירה, נתפס בקלקלתו, מועמד לדין ונמצא חייב, האחריות מוטלת גם על המועמד. אם נבחר, עליו להתפטר מיד ואינו רשאי לרוץ במשך חמש שנים (מכיוון שעל בחירות לבית התחתון להיערך לכל המאוחר לאחר ארבע שנים, פירוש הדבר שאינו רשאי לרוץ בבחירות הבאות). אני מכנה חוק זה של "אחריות שילוחית" (רנזאסי, renzasei ביפנית), "חוק לא ידעתי, לא ראיתי, לא שמעתי".

לטענת השרות לשעבר, אי הסדרים נעשו ללא ידיעתן; עם זאת, הן "לקחו אחריות" (למעשה אולצו ע"י ראש הממשלה אבה להתפטר). המעשים המיוחסים לעוזריהן, לא נעשו בתקופת מערכת בחירות; לכן, חוקית, הן היו רשאיות לרוץ בבחירות האחרונות.

במונחים יפניים, התנהלותן בעת ומאז התפטרותן ועד ניצחונן בבחירות הייתה תהליך מייגע של "היטהרות" (מיסוגי misogi). הן הרכינו ראש, השפילו מבט, קדו קידה עמוקה, חרשו את אזורי הבחירה שלהן, כמו צליינים העוברים ממקדש למקדש, בקשו סליחה ומחילה והבטיחו שאי הסדרים, שנעשו ללא ידיעתן, לא יישנו. מה שהקל על תומכיהן הרבים לסלוח ומחול הייתה העובדה, שאי הסדרים דגן למעשה "היטיבו עמם". בחירתן מחדש בפער מרשים מציינת את סיום תהליך "ההיטהרות" שלהן. יצאו כשרות למהדרין.

סיכוייהן להתמנות שוב למשרות בכירות במפלגה ובקבינט לוטות בערפל. בשעה זו הנושא אינו רלבנטי, כי ראש הממשלה אבה החליט לא לשנות את הרכב הקבינט, כדי "להבטיח המשכיות של ישום מדיניות", שלכאורה קיבלה מנדט ע"י קהל הבוחרים (לכאורה, בגלל שיעור ההצבעה הנמוך של 52.66%, למעשה מפלגתו זכתה רק ברבע מקולות בעלי זכות הבחירה). אולם, יש הסוברים שסיבה לא פחות חשובה היא חששו מהסתבכות נוספת עם חברי קבינט חדשים, שגם אצלם עלול להתגלות שלד בארונם, מה שיגביר עוד יותר את הספקות בכושר המינויים שלו.

"תחיית המתים"

מספר מועמדים, ביניהם ראש ממשלה לשעבר, הובסו בבחירות, אך נבחרו לפרלמנט!!! אין המדובר במעשה קסמים, נסים, או טעות אופטית. "הפלא" הזה הוא תוצאה של שיטת בחירות מורכבת, הנהוגה בבחירות לבית התחתון ביפן. למעשה נהוגות שתי שיטות בחירות במקביל, עם קשר אפשרי ביניהן. כיום מספר חברי הבית הוא 475. 295 נבחרים באזורים כאשר לכל אזור נציג אחד (כמו בבריטניה, למשל). יתר ה-180 נבחרים בבחירות יחסיות-רשימתיות, לא כלל ארציות כמו בישראל, אלא ב-11 אזורים בחירה, כאשר לכל אזור מספר רב יחסי של נציגים.

כל מועמד רשאי לרוץ באזור בחירה חד-נציגי ובמקביל להיכלל ברשימה מפלגתית. מיקום המועמדים ברשימה נקבע ע"י מנהיגות המפלגה. מה שנראה מוזר לעיניים ישראליות היא העובדה שבעלי "המועמדות הכפולה" ממוקמים באותו מקום ברשימה. לדוגמה, חמישה ממוקמים במקום העשירי ושמונה במקום החמישה עשר). מועמד שמנצח באזור החד-נציגי נבחר ומוסר מהרשימה. בין אלו הממוקמים באותו המקום ברשימה, שהובסו באזור החד נציגי שלהם, מי שהובס "בכבוד הרב ביותר" (כלומר, הפער בין מספר הקולות שקיבל לבין אלו שקיבל המנצח באזורו הוא הנמוך ביותר) נבחר. "מת חי" המכונה "זומבי".

שיטה הכפולה הונהגה לראשונה ביפן ב-1996. מטרתה הייתה לעודד פוליטיקאים חדשים לרוץ באזורים, בהם בחירתם אינה מובטחת. בעבר, פוליטיקאים ותיקים, במיוחד ראשי ממשלה לשעבר, שרים ובכירי מפלגות, שחשו בטוחים במעמדם באזור הבחירה שלהם, נמנעו מהגשת מועמדות כפולה. אולם לאחרונה התהפך הגלגל. בגלל הנזילות של המערכת הפוליטית בשנים האחרונות, גם פוליטיקאים ותיקים ולכאורה מבוססים היטב באזורי הבחירות שלהם הגישו מועמדות כפולה. חלקם, כאמור הובסו באזורים "ושבו לתחייה".

בהקשר זה, על פניה, התבוסה של המפלגה הדמוקרטית, מפלגת האופוזיציה הראשית, היא כפולה. ראשית, אמנם העלתה את מספר חבריה בבית התחתון באחד עשר, אולם ממדיה נשאר גמדיים בהשוואה למפלגת השלטון. ושנית, מנהיג המפלגה, מר באנרי קאי'אדה, לא רק שהובס באזור הבחירה החד נציגי שלו, אלא גם למעמד של "זומבי" לא הגיע – מה שהביא להתפטרותו המיידית מראשות המפלגה. אולם, תוצאה זו נתקבלה באנחת רווחה בקרב מתנגדיו במפלגה. מנהיג חיוור, חסר כריזמה, קאי'אדה נכשל במאמציו להגדיל את התמיכה במפלגתו. אם היה מתפטר מיד לאחר התבוסה המכאיבה של מפלגתו בבחירות לבית העליון ביולי 2013, סביר להניח שהמפלגה שהפעם הייתה מצליחה להגדיל במספר מרשים יותר את מספר המושבים בבית התחתון. החלפתו במנהיג מעורר השראה יכול להיות הצעד הראשון בתהליך שיקום המפלגה ומניעת הנצחת מערכת חד-מפלגתית דומיננטית ביפן.

ראש הממשלה אבה ושר האוצר אסו במערכת הבחירות

מה היה לנו?

◀ **7.12.2014, מבחן ה- JLPT התקיים באוניברסיטת תל אביב, עם מספר שיא של 93 נבחנים!**
מבחן ה- JLPT הוא מבחן הבקיאות הרשמי בשפה היפנית שמתקיים ברחבי העולם באותו היום. אל הבחינה, המחולקת לחמש רמות קושי, ניגשים סטודנטים זרים המבקשים ללמוד במוסדות לימוד ביפן או רוצים לבחון את רמתם. הבחינה מאורגנת על ידי איל"י זו השנה השלישית, בניהולה של ד"ר מיקה לוי-מאמורי (אוניברסיטת תל אביב) בשיתוף של שגרירות יפן בישראל.

צוות המורות ליפנית וצוות השגרירות ביום הבחינה

◀ **11.12.2014, החוג ללימודי אסיה באוניברסיטה העברית זכה בפרס ממשד החוץ היפני!**
ביום חמישי ה-11 בדצמבר התקיים טקס מיוחד בבית שגריר יפן בו הוענק פרס הוקרה של משרד החוץ היפני לחוג ללימודי אסיה באוניברסיטה העברית בירושלים. הטקס התקיים במעמד נשיא האוניברסיטה, פרופ' מנחם בן ששון, ובהשתתפות מורי החוג ומזכירות החוג לדורותיה. הפרס הוענק עבור קידום יחסי יפן-ישראל בשנים האחרונות, והוא עדות להוקרה חשובה שניתנת עבור הישגי החוג. פרס משרד החוץ היפני מוענק מדי שנה למוסדות ויחידות ברחבי העולם שמקדמים יחסים תרבותיים עם יפן.

לפרטים נוספים ותמונות: <https://www.smore.com/fxn4j>

◀ **21.12.2014, הרצאה מאת דר' אילת זהר: "אותנטיות, בדיה ופארא-בדיה: עבודות הקמיקזה של קואיזומי מאירו".** ההרצאה ניתנה במסגרת הכנס "האותנטי בתרבות העכשווית" שהתקיים בבצלאל אקדמיה לאמנות ולעיצוב.

◀ **24.12.2014, הרצאה מאת פרופ' ג'ון לי (John Lie) מאוניברסיטת ברקלי**
"Cultural Divergence in Japan and South Korea: A View Through Popular Music"
ההרצאה ניתנה במסגרת הסמינר המחלקתי של החוג ללימודי אסיה, האוניברסיטה העברית בירושלים.

◀ **25.12.2014, הענקת פרסי מצוינות בעסקים עם יפן, אירוע מפואר של לשכת המסחר ישראל**
יפן, התקיים בתל אביב בהשתתפות שגריר יפן בישראל מר מטסוטומי שיגאו.

◀ **25-27.12.2014**, הקרנתו של סרט דוקומנטרי של דבורית שרגל "לחיות את חייה" המספר על חיפושיה את גיבורות הספרים משנות ה 60 "נוריקו סן הילדה מיפן" ו "אלה קארי מלפלנד".
למידע נוסף: <http://dvoritshargal.com>

◀ **30.12.2014**, 19:30-21:00 "אסתטיקה ותיירות: סיפור אהבה יפני" הרצאת מאת גב' אילה דנון, במסגרת סדרת ההרצאות "שלישיפני - מפגשי עומק" בבית ציוני אמריקה, תל אביב.
למידע נוסף: http://www.explorejapan.net/lectures_workshop_h.asp

אירועים קרובים

◀ **10-13.1.2015**, סדנת קאליגרפיה מסוג "קוקוג'י" בהנחיית המאסטר אוסודה סנסאיי ושלושה מתלמידי. מדובר על סדנה שמתקיימת באוניברסיטה העברית זו השנה השביעית (!) ובה תלמידי החוג מתנסים במשך ארבעה ימים, ארבע שעות כל מפגש, באמנות הקליגרפיה אשר במרכזה חריטת הקנג'י בעץ מיוחד וצביעתו.

סדנת הקוקוג'י שהתקיימה בשנה שעברה בהנחיית אוסודה-סנסאיי

◀ סדרת הרצאות במסגרת סדרת ההרצאות "שלישיפני - מפגשי עומק" בבית ציוני אמריקה, תל אביב:

◀ **13.1.2015**, 19:30-21:00 "טכס יהודי במקדש שיטואיסטי?! שינטו ודת עממית ביפן" הרצאת מאת דר' ניסים אוטמזגין, האוניברסיטה העברית בירושלים:

"מדי חודש אפריל מתקיים במקדש סוּוֹה (Suwa Taisha) במרכז יפן טכס שינטואיסטי מסתורי הכולל הקרבת חיות. בעבר, הטכס כלל גם קשירת ילד בן 8 למוט עץ ארוך ונשיאתו בראש שיירה ארוכה אל המזבח רק על מנת לשחרר אותו רגע לפני שחיטתו, אולם החלק הזה בטכס נאסר על ידי השלטונות בסוף המאה ה-19. כיצד הטקס במקדש סוּוֹה מסתדר עם התפיסה הדתית ביפן ובאופן ספציפי יותר עם הפולחן במקדשים שינטואיסטיים? האם מדובר על מקרה חריג או שמא קיימים טכסים דומים? בהרצאה נראה תמונות מהטקס במקדש ונדון בטקסים שינטואיסטיים ובתפיסות דתיות-עממיות בחלקים שונים של יפן."

◀ 27.1.2015, 19:30-21:00 "הטעם של המאה ה-21? - אוכל יפני כדיאלוג תרבותי" הרצאת מאת דר' הלנה גרינשפון, האוניברסיטה העברית בירושלים:

"משנת 2013 הוכר "וואשוקו", המטבח היפני המסורתי, כמורשת תרבותית עולמית של אונסק"ו. מהן המשמעויות של המהלך הסימבולי הזה עבור יפן ועבור העולם? ההרצאה הנוכחית תעסוק בתפקיד של האוכל כדיאלוג התרבותי שבין יפן לעולם, החל מהמאה ה-17 ועד ימינו. דיפלומטיה דרך האוכל, השיח על הגלובלי והמקומי, הקשר שבין מזון לערכים, פוליטיקות תזונה, ואף המצאת הטעם החמישי – כל זה הינו חלק מהמסע ההיסטורי הארוך של תרבות האוכל היפנית שנגלה יחדיו."

למידע נוסף: http://www.explorejapan.net/lectures_workshop_h.asp

תזכורת על כנסים קרובים בנושא יפן

◀ **קול קורא** להשתתפות בכנס בנושא:

Transnational Cultural Interactions between Korea and Japan, From the Pre-modern to the Colonial Period

הכנס יערך באוניברסיטה העברית בחודש מאי הקרוב.

כל המעוניין להציג בכנס יש לשלוח תקציר עד ה-10 בינואר 2015.

לפרטים נוספים: <http://www.h-net.org/announce/show.cgi?ID=216972>

◀ **קול קורא** להשתתפות בכנס השנתי השלישי של איל"י בנושא:

Galapagosizing Japan? The Challenges of Participation and the Costs of Isolation

11-13 במאי 2015, אוניברסיטת תל-אביב.

הצעות להרצאות יש להגיש עד ה-10 בפברואר 2015.

ההצעות יכולות להתייחס לנושא מפרספקטיבות ודיסציפלינות שונות.

להגשת הצעות ולקבלת מידע נוסף יש לפנות לגב' שיר שפירא בדוא"ל: con.iajs@gmail.com

פרסומים חדשים של חברי איל"י בנושא יפן

◀ **ספר חדש לפרופ' רותם קובנר, אוניברסיטת חיפה:**

From White to Yellow: The Japanese in European Racial Thought, 1300-1735 (McGill-Queens University Press, 2014).

<http://www.mqup.ca/from-white-to-yellow-products-9780773544550.php>

פתגם החודש:

三人寄れば文殊の知恵
(San-nin yoreba monju no chie)
טובים השניים מן האחד